

Februar er kulde og isflager – men også frø og knopper

Temperaturen er stadig ofte på minus i februar. Er der is og sne, er der meget at tage sig til udendørs. Der er dog også masser af frø, knopper og forårstegn at lægge mærke til. Og skaden er allerede begyndt at bygge rede.

TEKST: KIRSTEN MARIE JUEL JENSEN / FOTO: ROBERT LÄTTMAN-MASCH, NYNÄSHAMNS NATURSKOLA

OPLEV SKADEN, DER BYGGER REDE

Selv om skaden (*skata*) først lægger æg i april eller maj, går den i gang med at bygge rede i februar. Eller renovere og ombygge reden. For mange skader finder sig et godt sted at bygge rede, og så bliver de dér i flere år, så reden bare skal holdes ved lige. Det kræver dog en del arbejde. Skaderne laver en lille lerskål inderst, og den laver de forfra hvert år. Derudover samler de kviste og grene på op til en halv meter, som de tætnes og forbedrer reden med. Vil du hjælpe skaden, kan du sørge for at lade afskårne eller nedfaldne grene ligge i haven – så kan du nyde synet af skaden i arbejde med at flytte dem.

Nogle gange har skaderne faktisk gang i ombygningen af to eller tre reder på én gang, og når foråret kommer, beslutter de sig for, hvor de dette år vil opfostre ungerne. Jo højere oppe reden er, jo bedre beskyttet er de, men jo mere energi skal de også bruge på at komme derop.

Skader er i øvrigt monogame. De er kønsmodne som étårige, og så finder de sig en mage, som de får unger med hvert år resten af deres levetid. Det er set, at skader kan blive 10-20 år, men de fleste lever dog kun nogle få år, fordi de bliver spist af katte eller kørt over.

I øvrigt brugte man i 1700-tallet røgen fra afbrændte skadereder til at kurere hoste og brystmerter. Den svenske botaniker Carl von Linné (1707-78) er blevet citeret for at have sagt:

“Bondefolket curera Bröstkör och hosta thermed at lägga Patienten in i ugnen och upbränna under samma tid ett skate-bo uti ugnens mynningen så røken måste curera Patienten.”

Selv om termometeret ofte viser minusgrader i februar, er dette faktisk en god måned til at observere frø, knopper og de første forårstegn. Hvis der ligger sne, er det særlig nemt at få øje på *vinterståndare*, forklarer Robert Lättman-Masch, naturvejleder ved Nynäshamn Naturskola i Nynäshamn kommun syd for Stockholm. *Vinterståndare* er planter, hvis frø spredtes om vinteren.

“*Vinterståndare* kan godt falde i ét med landskabet, men de står allevegne. Ranke med rakler eller frøkapsler. Fx er prikket perikum (*johannesört*) og røllike (*rölleka*) smukke. Så jeg vil anbefale, at man stopper op og virkelig ser på dem. Og måske tager fotos. Der er mange af dem, og det er en ret smart strategi for planten at sprede frø om vinteren,” forklarer han.

Mange planter spreder frø om efteråret, men *vinterståndare* lader desuden frøkapsler stå, så de også igennem vinteren og i det tidlige forår kan sikre deres udbredelse.

Forskellige strategier for spredning

“Planterne med *vinterståndare* har forskellige strategier for at

sprede deres frø. Nogle har frø med en slags vinger eller faldskærme, som kan flyve. Nogle har kapsler med små huller, hvor igennem de katapulterer deres frø ud, når vinden rusker i dem. Andre lader deres frø falde ned og flyde væk med smeltevandet fra sne og is. Og så er der dem, der sætter sig fast på fugle- eller dyrefødder og lader sig transportere et helt andet sted hen,” siger Robert Lättman-Masch.

Klokkeblomst (*blåklöcka*) og prikbladet perikum (*johannesört*) er eksempler på planter, der katapulterer frø ud gennem deres kapsler. Gederams (*mjölkört* / *rallarros*) og gyldenris (*gullris*) har frø, der fungerer som små faldskærme eller vinger. Elletræets frø (*al*) og mjødurten (*älgört*) har en slags indbygget redningsvest, så de kan flyde med smeltevandet og spredes på den måde.

Hårdføre frø

“Det kan være sjovt at tage nogle af frøene fra disse *vinterståndare* med ind og putte dem i lidt jord, vande dem og se dem spire. At de er meget hårdføre, fortæller en historie om ukrudtsplanten hvidmelet gåsefod (*svinmålla*). Den fandt man frø fra i en 1.700 år gammel grav i Danmark. De var gået i dvale,

» men da de blev gravet op, begyndte de at spire,” fortæller naturvejlederen.

Hasselbusken er en forårsbebuder

I februar kan du også nyde det skønne syn af hasselbuskenes blomster. Som forårsbebudere springer de ofte ud i slutningen af februar. Først de buske, der står sydvendt, lunt og godt. Og romantikken er i luften.

“De har både gule blomster (hanblomster) og røde blomster (hunblomster), og via vinden spredes pollen fra hanblomsterne til hunblomsterne – og så bliver det til hasselnødder om sommeren,” lyder det fra Robert Lättman-Masch. ■

LÆG MÆRKE TIL TRÆERNES KNOPPER

I februar er der allerede knopper på alle træerne. Ja, de har faktisk været der siden efteråret. For knopperne indeholder så meget sukker, at de kan tåle rigtig meget frost. Men i februar er knopperne tykke og fine, og hver knop er et kunstværk i sig selv, mener Robert Lättman-Masch. For eksempel elletræets (*al*) knop, der er lilla og smuk.

Der er dog også efterspørgsel på de smukke knopper. For de er populær føde gennem vinteren for blandt andet harer, rådyr og elge. Nogle af træerne – fx birketræerne – tager dog højde for dette. Deres yderste knopper smager bittert, så derfor går dyrene i stedet efter de mildere knopper, der sidder tættere på stammen. På den måde sikrer birketræerne, at de store grene kan blive ved med at trives og gro.

NATUREN I BØRNEHØJDE

Det vrirler med muligheder for at lege med børnene udenfor i februar. Er der sne, kan I grave jer ned under sneen og fornemme, hvor lunt og isoleret, der faktisk er, når man er tildækket. Sørg selvfølgelig for huller, så I kan ånde.

Er der tyk is i kanten af de nærliggende søer, er det sjovt at sparke eller hakke isflager løs (pas på splinterne) og bygge huler eller andre ting af isflagerne. Hvis isen er tyk nok (bor et hul og mål – den skal gerne være 20 cm tyk for at være helt sikker), så er der mulighed for alle mulige lege og ræs på isen. Med eller uden skøjter – eller med *isdubbar*. *Isdubbar* er faktisk en slags sikkerhedshåndtag, du kan holde i, så det bliver nemmere at hive dig op, hvis du falder gennem isen. Men holder du i *isdubbarne*, kan du lægge dig ned på maven på isen og krabbe dig frem med dem – og dermed har du muligheden for *isdubb-race*, hvilket skulle være populært blandt svenske børn.

De mange knopper på træerne kan i øvrigt også give underholdning og lærdom til børnene. I kan binde en lille garntråd om grenen med en knop, I gerne vil følge gennem foråret. Tråden skal være bundet løst, så den ikke kvæler grenen. Men så kan I genkende knoppen og gå ud og tjekke og tage billeder af, hvordan den ser ud, og hvordan den har udviklet sig, hver gang I er på torpet.

Kilde til alle faktaboksene er Robert Lättman-Masch, naturvejleder ved Nynäshamns Naturskola.